
OBRAZOVANJE

■ INTERVJU ■ PROF. DR. SC. VESNA BILIĆ, UČITELJSKI FAKULTET ZAGREB

Sve više su izražene razliku između bogate i siromašne djece, posebno sada u koroni

OBJAVLJENO: 2. STUDENOGA 2021.

NAPISAO: IRENA KUSTURA

Profesorica dr sc Vesna Bilić s Učiteljskog fakulteta u Zagrebu godinama istražuje uvjete života i rada učenika i učitelja, a između ostalog jedno istraživanje je posvećeno siromašnoj djeci, odnosno njihovim mogućnostima i ograničenjima.

Pitamo je što je pokazalo – kako se siromaštvo odražava na uspjeh i rezultat učenika, na njihovu perspektivu, na njihove životne rezultate?

■ Kad se govori o siromaštvu djece onda moramo gledati niz aspekata – na primjer djeca ne znaju kolike njihovi roditelji imaju plaće, ali osjeća se ta deprivacija u školi, djeca iz siromašnih obitelji najčešće ne mogu otići na izlet zbog čega su u neugodnoj situaciji, ne mogu odabrati sport koji se plaća, a zanimljivi sportovi sve češće se plaćaju, nemaju opremu ni za bavljenje sportovima koji se ne plaćaju.

Zatim djeca ne mogu dobiti potrebne im instrukcije i najgora stvar za njih je što ih druga djeca doživljavaju kao one koji su u nezavidnoj poziciji i manje vrijedni. Smeta im čak i kad ih zbog toga sažaljevaju. Znači nije samo riječ o materijalnom siromaštvu.

Kako se siromašna djeca uopće nose sa svim tim problemima?

■ Jako teško. Jedan manji dio djece relativno dobro, ali većini to jako teško pada i zbog toga se jako loše osjećaju. Istraživanja koje sam ja radila među 600 djece iz svih regija Hrvatske iz seoskih i gradskih sredina pokazuje da oni zbog toga imaju i probleme u socijalnim odnosima, recimo kad ne mogu izići vani, oni doživljavaju da ne mogu uopće ostvariti kontakte s vršnjacima, da ne mogu stvoriti prijateljstva.

Strašno ih smeta što nemaju svoju sobu. A zapravo bi ta soba značila da mogu pozvati vršnjake na kavu, druženje, posebno u vrijeme dok nije bilo korone. I sve to je sad u koroni, kao niz negativnosti isplivalo na površinu. U koroni je postalo vrlo vidljivo da sva djeca nemaju računala, nemaju tablet ili mobitel.

Ako imate četvero djece u obitelji, oni ne mogu paralelno na jednom kompjuteru pratiti nastavu. Jedan dio djece živi u seoskim sredinama gdje uopće nemaju signal

pa su morali ići na neko brdo da bi uhvatili signal. Toliko problema se pojavilo vezano za siromaštvo u vrijeme korone.

Čitala sam istraživanja ravnatelja diljem svijeta i svi su to naveli kao glavni problem. Baš ta neravnopravnost koju je korona pokazala... Mi imamo doživljaj da svi imaju uređaje, ali na žalost nemaju.

I njihovi roditelji koji su u teškoj situaciji, obično se radi o ljudima koji najčešće imaju nižu školsku spremu, ne mogu im puno pomoći, tako da se sve to za vrijeme korone odrazilo na djecu neočekivano teško.

Imaju li siromašna djeca jednake šanse u životu kao njihovi bolje stojeći vršnjaci?

■ Naoko izgleda da imaju, kao svi imamo iste šanse, ali uzmimo recimo djecu iz seoskih sredina koja bi prema istraživanju rado išla u školu, ali u tim malim mjestima nema škole. Roditelji ih moraju poslati u najbliže veće mjesto koje ima učenički dom.

Moraju plaćati karte za njihov put. Oni zapravo obično biraju trogodišnje škole da što prije završe i da se na neki način stabiliziraju i osamostale. Ako imaju volje, i ako imaju podržavajuće roditelje koji su spremni uložiti enormne napore da pruže obrazovanje djeci onda se mogu postići dobri rezultati.

Da se razumijemo, nisu roditelji uvijek negativni ako su siromašni, jer unatoč siromaštvu i težini života neki se jako lijepo brinu za svoju djecu. To mi se čini jako važnim. I sama djeca ako vide napor roditelja, a često u tome vide izlaz i svoju budućnost, oni će, unatoč svemu uz nekakav rad, kredit, stipendije, ipak uspjeti.

Moram reći da imamo i jako bogate djecu kojima roditelji osiguravaju sve, a oni nikada ništa ne naprave.

Ako imate četvero djece u obitelji, oni ne mogu paralelno na jednom kompjuteru pratiti nastavu. Jedan dio djece živi u seoskim sredinama gdje uopće nemaju signal pa su morali ići na neko brdo da bi uhvatili signal. Toliko problema se pojavilo

vezano za

siromaštvo u vrijeme
korone.

Spomenuli ste maloprije tehnologije, problem koji se dodatno naglasio u koroni. Izgleda da je razlika odnosno zaostatak veći između siromašne djece i one druge nego prije tridesetak ili četrdesetak godina kad te tehnologije nisu bile toliko prisutne i nisu bile toliko vezane za obrazovanje.

■ Da, to je točno. To nije samo imati mobitel za razgovor, njima je to stvar prestiža, imaju li novu igricu, novi dobar mobitel... oni se stalno uspoređuju što je sasvim normalno, djeca su se oduvijek uspoređivala, a rezultati te socijalne usporedbe su jako štetni za siromašne.

Stvara im dojam – ja ne mogu ništa, ja ne mogu ovo napraviti jer nemam mogućnosti.. Roditelji ne mogu to dati, a djeci je tehnologija jako važna osobito adolescentima. I to je zaista tako da razlike više dolaze do izražaja sada nego ranije.

Rekli ste da ima djece koja su ambiciozna, recimo iz seoskih sredina koja unatoč siromaštvu i nepostojanju škola u svom mjestu postignu određene rezultate. Ali, ukupna slika je drugačija, bolje stojeći ipak imaju više predispozicija za uspjeh, manje odustaju od obrazovanja...

■ Obično se događa da roditelji koji doživljavaju veliki stres zbog gubitka posla, zbog siromaštva, često najviše pate zbog toga što ne mogu pomoći svojoj djeci. Istodobno su u takvim situacijama izrazito nervozni, iritabilni, ne mogu naći izlaz pa su vrlo često prema djeci jako grubo...

Znači, to je jedan problem, a drugi je što prema djeci prelijevaju te svoje sukobe koje međusobno razvijaju zbog situacije u kojoj se nalaze. Nemaju vremena, strpljenja ni živaca pomagati svojoj djeci u učenju. A to da roditelji pomažu djeci, i da ih potiču postalo je jako važno. I to se jako odražava na siromašnu djecu.

Oni nemaju podršku roditelja, roditelji se ne brinu za njihove potrebe u školi,

roditelji ih zapravo ne motiviraju, i to su

važni nematerijalni uvjeti koji se odražavaju na njihov uspjeh.

Vidjela sam jednom u svojoj karijeri kad sam radila na upisima u prvi razred osnovne škole jednu curicu, koja je došla s ocem, ali me odmah primila za ruku i rekla ja ću ići s tobom, a on neka ne ide. Prvo što je kazala: Molim te ispričaj mi priču.

Rekla sam hoću, čut ćeš priču, ti voliš priče?

Odgovorila je – meni roditelji nikada ne pričaju priče. Napravila mi je to, samo jednom, teta i meni je to bilo predivno.

Zato želim ići u školu. Meni mama nikada ne priča priče.

Znači, radi se o obrazovnom zanemarivanju, i zaista u ovom istraživanju koje sam radila, uključila sam taj aspekt kad roditelji nisu zainteresirani za školu, ne zanim ih kako djeca uče, ne idu na roditeljske sastanke, ne vode računa o tome što je s djecom u školi, ne stimuliraju ih i nude im model u kojem su oni nazainteresirani i ne mogu iz tih životnih situacija sami izići.

Djeca taj model nasljeđuju – razvijaju stav – nije to važno, kad nije briga moje roditelje što mi je u školi onda je to očito nebitno. Tako to većina djece sebi objasni i događa se da zaista roditelji koji obrazovno zanemaruju svoju djecu jako negativno utječu na njih i to se odražava na rezultate djece.

Znači, ta neimaština i situacija u kojoj djeca žive ima niz aspekata koji međusobno utječu jedni na druge i stvaraju nove probleme. Baš to zanemarnije obrazovanja

Prof.dr.sc. Vesna Bilić, Učiteljski fakultet Zagreb

jako se reflektira na život djeteta. Osim toga, ta djeca žive najčešće u stresu svojih roditelja, kad roditelji imaju stres imaju ga i djeca.

Poznato je da tako veliki životni stresovi negativno utječu na razvoj sinapsi u mozgu što se negativno odražava kognitivne sposobnosti djeteta. Znači, u obitelji umjesto poticaja, imaju negativan utjecaj na kognitivne mogućnosti, i voljni aspekt. Tu važnu ulogu u korigiranju toga mogu imati samo njihovi učitelji. I imaju je.

Jeste li možda u praksi imali dijete koje je došlo iz siromašne obitelji, a da je imalo neki izrazito dobar rezultat, dobar uspjeh.

■ Da, jesam. I ta djeca se unatoč svemu trude, nevjerovatna su i zaslužuju svako divljenje. Ponekad prelaze u neke krajnosti, recimo pretjerano su uredni, sve mora biti savršeno, ulažu stotruki trud i nevjerovatno se na taj način nametnu.

Imala sam jednu djevojčicu koja je bila gotovo savršena, baš je htjela pokazati da ona to može, ali je zanimljivo da je bila jako udaljena od svih svojih vršnjaka.

Ona se bojala da se bilo što o njoj sazna. Jako se distancirala kako ne bi saznali gdje živi, kako živi, u kakvim uvjetima. Naoko je djelovala baš vrijedna, a ono što je bilo zanimljivo da je, unatoč tome što je bila najbolja učenica, djeca u razredu nisu prihvaćala.

To moram reći jer sam radila sociometrijska istraživanja i očekivala sam da će nju najviše prihvatiti. Ali ne, ona je bila distancirana, nije imala nikakvu povezanost s njima, nije se htjela ni s kim družiti.

Razlog je bila situacija u kojoj je živjela. Ali djeca su sebi takvo njezino ponašanje objašnjavala time da je arogantna i zato je nisu, uglavnom, prihvaćali.

Što je s njom bilo?

Roditelji koji doživljavaju veliki stres zbog gubitka posla, zbog siromaštva, često najviše pate zbog toga što ne mogu pomoći svojoj djeci. Ali istodobno su u takvim situacijama izrazito nervozni, iritabilni, ne mogu

naći izlaz i vrlo često

su prema djeci jako grubi...

■ Otišla je na studij i izuzetno je bila vrijedna i završila je fakultet. Ali teži jednom perfekcionizmu. Silno sam se trudila kad je završila srednju školu kao najbolja učenica da joj kupimo poklon od škole i ona zbog toga nije bila sretna. To me jako iznenadilo jer je to doživjela kao da svi možda znaju da njoj to treba pa da joj se zato poklanja.

Trebala sam joj to dati da nitko ne vidi. A ja sam je htjela zapravo istaknuti, dati joj podstrek, podržati je... Onda su se počele odvijati te neke nijanse u njezinom raspoloženju, bila je ljuta, kao djeca će misliti da ja to nemam... A ja sam mislila da će biti zadovoljna što je to dobila, što je priznat i nagrađen njezin trud i to što je vrijedna. I da, nije bila sklona drugima pomagati.

Generalno, što mislite koliko materijalno siromaštvo, koje onda proizvodi i sve druge vidove siromaštva, utječe na potencijal i rezultat djeteta?

■ Utječe jako puno. Znači, nemaju mogućnosti da se razvijaju njihovi potencijali, ako su roditelji podržavajući i stalno ih bodre, to je izlaz iz cijele te situacije i ako su im dali bar prostor u tim uvjetima da rade, ta djeca se zbilja mogu izvući uz neki svoj dodatni trud i to treba jako poštivati.

Ipak, siromaštvo će ih češće povući na dno. I cijela ta obiteljska situacija se ne odražava samo na ishode u školi, da završavaju niži stupanj školovanja, češće napuštaju školu, puno rjeđe prema svim istraživanjima završavaju fakultet, a to utječe kasnije i na njihov život. Jer zapravo ponesu te modele. Školski uspjeh nije samo uspjeh u školi, on određuje naše životne uspjehe.

Da to utječe i to kažu sva istraživanja. Nije uspjeh u školi jedini element, ali značajno doprinosi siromaštvu odnosno rezultatima u životu.

Što bi mi kao društvo trebali napraviti i kako pomoći siromašnoj djeci? Je li broj siromašnih i nezainteresiranih za obrazovanje u porastu ili je u padu, je li se tu nešto mijenja?

■ Bojim se da je još uvijek značajno prisutno siromaštvo i jako se bojim da je sve više izraženih razlika između bogatih i siromašnih. Mislim da je to najuočljivije. Kad djeca u prosjeku imaju zadovoljene bar neke osnovne potrebe sve će lakše ići.

Oni koji su ekstremno siromašni, a još doživljavaju neugodnosti od vršnjaka i nemaju podršku obitelji, jako se teško s problemima nose. Ja mislim da bi se moglo pomoći.

Primjerice Kanada ne daje roditeljima jednokratnu pomoć nego cijelo vrijeme povećava dječji doplatak i stipendije za djecu. I uspjeli su poboljšati stanje te velike skupine djece.

To je jedan izlaz da se naš sustav na jedan drugi način brine o djeci. U školama se profesori trude ne iskazati kakva je situacija kod nekog djeteta, ali to djeca sama vide, oni to znaju i po tome tko nosi ovakve tenisice tko nosi onakve... majice, školske torbe, imaju li sendviče, topli obrok, je li išao na izlet s roditeljima, gdje je bio...

To može biti do te mjere prisutno da su mi neki roditelji rekli da je to toliko izraženo da oni dignu kredit da negdje odu, slikaju se i stave na Facebook da samo pokažu da su i oni negdje bili. Imate stotine različitih situacija, primjerice razvedenih roditelja ili samohranih, kojima nitko drugi ne pomaže, ali koji se vrlo vrijedno brinu za svoju djecu. Tako da je jako važno njih na neki lijep i spretan način podržati.

Puno se učinilo da svi dobiju u nekim školama i nekim županijama prehranu i da se tu razlika ne osjeća. To je jako važno. A kad im se hoće nešto pomoći, treba to napraviti na diskretan način.

.....

◆◆ Autor: **Irena Kustura Rosandić** ◆◆ Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije ◆◆

